

РЕЗЮМЕТА

на публикации на д-р Валентина Григорова-Генчева

Монографии

1. Григорова-Генчева, В., **Парична система и монетосечене на съвременна България (1880-2021)**. Издателство Провиас, гр. София, 2021 г., ISBN: 978-619-91588-3-8

БГ

Монографичният ми труд третира сърцевината на темата за финансовата история на България след Освобождението. Един от основните символи на държавността е собствената национална парична единица. Неслучайно, руският императорски комисар за новоосвободена България и председател на Съвета на Временното руско управление, княз Дондуков-Корсаков, подкрепя предложението на Временното управление на българската държава и подписва указ за създаване на българска национална банка още през 1879 г.

Едно от първите и най-важни действия, които предприема ръководството на младата държава, е да определи името и вида на собствената си парична единица. Заедно с това започва и процесът на възстановяване на прекъснатото за около пет века българско монетосечене. Собствените пари, наред със знамето, герба и езика, са един от символите на национална идентичност. Затова още през 1879 г., непосредствено след създаването на Българската народна банка, на нея се поверява и отговорната задача да организира сеченето и печатането на собствените монети и банкноти. БНБ е изградена като модерна и ефикасно работеща структура. Множеството документи, съпровождащи организацията на търговете за сечене на монети, разрешителните, както и качественият контрол при разпространението и съхранението на парите, са на много високо ниво. Добре поддържаният архив и яснотата в документите говорят за отговорността и сериозността, с която са се отнасяли към задълженията си служителите в банката по време на Княжеска и Царска България. Преди повече от век, само за броени месеци и години „строителите на съвременна България“ проектират и реализират модерната финансова политика и монетосеченето на една млада държава в духа на предвоенна Европа.

Навлизайки в периода на социализма, изведнъж установяваме липсата на множество документи, както и откриваме други такива с гриф „секретно“, който и до днес

стои на някои от тях. Това ги прави недостъпни за изследователите и не позволява да бъдат напълно изяснени редица факти и процеси, свързани с развитието на паричната система и историята на съвременното българско монетосечене. Причините за възникване на част от съвременните митове е именно липсата на официална информация от БНБ и Монетния двор за много от казусите. Липсата на конкретни факти в каталозите на БНБ и непълната и незадоволителна информация от други автори по въпросите за пробните монети, образците, грешките, фалшификатите и хибридните монети, допълнително само подклажда тези истории.

Основната цел на това изследване е да представи обективна картина на съвременното българско монетосечене, да предостави нови научни тези, подкрепени с документи и снимки за развитието на паричната система в страната. Всяка една от частите на книгата анализира подробно периодите, през които минава българската финансова система в исторически план: от Княжеството и Третото българско царство през социализма до Републиката. За първи път всички монетни образи, личности и хералдика са описани, разяснени и придружени с историческа справка. Ще откриете монети, които не са публикувани до момента, както и отговори на много въпроси, премълчавани досега. В книгата се публикуват и коментират за първи път ценни снимки на документи от българските държавни архиви.

Изрично искам да подчертая, че банкнотите не са включени в обхвата на тази монография. Те представляват отделен обект на изследване, със своите технически и иконографски специфики и многообразие, както и с огромния масив от архивни документи, свързани с тяхното създаване, тираж и печат.

Книгата, заедно с подробния каталог на съвременните български монети, е предназначена не само за финансисти, историци, нумизмати, колекционери и други, свързани с тематиката специалисти. Тя е за всеки, който иска да научи нещо ново и интересно за развитието на паричната система и за съвременното българско монетосечене, да види важни елементи от българската политическа и икономическа история, отразени в архивни документи – свидетелства на съответни епохи – и в миниатюрни късчета метал, наречени монети.

ENG

This scientific work is dedicated to the core of the topic *Bulgarian financial system after Bulgaria's Liberation from Ottoman Rule in 1878*. The period was characterized by turbulent processes of the building of the new Bulgarian state. One of the symbols of the state system is the independent national currency. Having realized this, Prince Dondoukov-Korsakov supported the proposal of Bulgaria's temporary government and signed a decree on the establishment of the National Bank.

One of the first and foremost activities undertaken by the government of the young state was to determine the name and the type of its currency. In addition, the process of restoration of the Bulgarian coin minting, which had been interrupted for about five centuries, also commenced. National currency, along with the flag, the coat of arms and the language, is one of the symbols of national identity. Therefore, as early as 1879, immediately after the establishment of the Bulgarian National Bank (BNB), it was assigned the important task of organizing the minting and printing of Bulgaria's coins and banknotes. BNB was created as a modern and efficiently operating structure. The multitude of documents accompanying coin production tender procedures, the licenses and the quality control exercised on money distribution and storage followed very high standards. The efficiently organized archives and the documents' clarity are indicative of the responsibility and earnestness with which the bank employees performed their duties during the Principality and the Kingdom periods. In the process of compiling this book, we reviewed volumes of documents and numerous preserved artifacts in order to obtain the clearest and most accurate picture of coin minting in a country which, after almost 500 years of absence, had returned to its natural European environment. From a scientific perspective, this is the optimal starting point for a study. We would have failed to do justice to history, if we had limited our efforts to just technical collection of and reference to documents and facts. Because we would have missed the heroic endeavours of a handful of patriots who embarked on building a state from scratch, opposing to the interference of the Great Powers, and achieved exceptional results for a short period of time. More than a century ago, within a few months and years, "the builders of modern Bulgaria" designed and implemented the modern financial policy and coin minting of a young country in the spirit of pre-war Europe.

Entering the period of socialism, we suddenly identified the lack of many documents and we often found the "secret" stamp preserved on some of them even today. This makes these documents inaccessible to researchers and prevents the thorough elucidation of a number of facts

and processes related to the history of modern coin minting in Bulgaria. Some contemporary myths and legends grew up due to the lack of official information about many cases from BNB and the Bulgarian Mint. The lack of explanatory notes in the catalogues published by BNB and the insufficient information on tests, samples, errors, counterfeits and hybrids provided by other authors have only incited the invention of such stories.

The main topic of this research is to draw an objective picture of modern Bulgarian coinage, to show new scientific hypotheses about the development of the money system in the country, supported by documents and photographs. Each chapter analyzes in detail the periods of Bulgarian coin minting from a historical perspective: from the Principality and the Kingdom through socialism and the Republic.. We have mentioned numerous counterfeits and coin-like samples. For the first time, all coin images, personalities and heraldry are described, explained and accompanied by historical references. You will find coins that have not been publicized so far and the answers to many questions that have been suppressed until now. Beginner numismatists will find it much easier to learn and comprehend the symbolism and logic, and sense the beauty of the small plastic arts represented by the coins.

This book, part of which is the comprehensive catalogue of Bulgarian coins, does not target only numismatists, collectors and other experts in the field. It is meant for anyone who would spare some time for opening it; anyone who would like to find some new and interesting information about modern Bulgarian coin minting. It even goes beyond that... The book features and comments on, for the first time, valuable pictures of documents of the Bulgarian state archives. The study of coin-like artifacts (medals, medallions, jewelry, tokens, etc.), directly connected with Bulgarian coin minting, is also innovative.

2. Григорова-Генчева, В., **Съвременни възможности за инвестиции в благородни метали**, София, Издателство „Св. Григорий Богослов“, ISBN 978-619-7622-17-1

БГ

Тази монография представя съвременните и традиционните възможности за инвестиции в благородни метали, както и тяхното значение.

Представени са основни видове монети и монетовидни предмети от различни исторически епохи; най-популярните златни, сребърни и платинени инвестиционни

монети (bullion); съвременни монети и колекционни серии, създадени по идея и поръчка на Fibank.

В отделна глава са разгледани основните видове инвестиционни кюлчета от благородни метали – злато, сребро, платина, паладий; сечени и ляти кюлчета, основни рафинерии, новости – кюлчета с изображения, кюлчета-медальони, кюлчета с различна от правоъгълната форма, мултиграм или комби мини кюлчета. Представени са и други съвременни инвестиционни инструменти, свързани с благородните метали.

Монографията въвежда и в темата за фалшифицирането на монети и свързаната с нея допълнителна експертиза като дава няколко илюстрирани и подробно обяснени примера. Представени са и най-популярните начини за почистване и съхранение на кюлчета и монети. От особено значение е и създаденият терминологичен речник, който помага на неспециалистите да разбират по-лесно тази сложна тематика.

ENG

The monograph presents the modern and the traditional PM investment's possibilities, as well as their importance through the centuries.

There are included the basic coin types from different epochs; the most popular Gold, Silver and Platinum investment coins (bullion); the contemporary coins, medals and collectors sets, created by special order and based on Fibank Gold & Numismatics Team's idea.

In a separate chapter are shown the main kinds of investment bars of PM – Gold, Silver, Platinum and Palladium; cast and minted Bars, world famous PM refineries and the news in this field: mini-bars with various images, medallion-bars, various shapes-bars, multigram and combi-mini bars. The monograph enumerates also other modern investment instruments, related to PM in non-physical form.

The monograph introduces also in the very actual topic of coin forgeries and the related expertise with many illustrated and explicated samples. There are shown the most popular and easiest way to clean and keep the bars and the coins. From main importance is the terminological Vocabulary, of great assistance for non-expert to understand easier this complicated matter.

Глава от колективна монография

1. Григорова-Генчева, В., Прокопов, И., Жерев, Н., Георгиев, Р., **Българското монетосечене 1880-2010**, София 2010 г.

БГ

Това мащабно изследване е базирано на богатата нумизматична колекция на Николай Цветанов, вдъхновено и финансирано от него. Луксозното издание е първи по рода си опит за систематизиране на документална информация, свързана с развитието на българското монетосечене след Освобождението.

В отделни глави са представени в хронологичен ред исторически факти за създаването на български монети по време на Княжеството, Третото българско царство, Народна република България и Република България след 1989 г.

Специална глава е посветена на фалшификатите и изискванията към монетите за колекциониране. Обособени са отделни части, посветени на монетните образци, проби и грешки, както и на монетовидните знаци и жетони.

Книгата включва богато илюстриран каталог на български и английски език, както и снимки на факсимилета на редица важни документи – свидетелства за българската финансова история.

ENG

This monumental research, based on the rich numismatic collection of Nikolay Tzvetanov, is created under his inspiration and by his financial resources. The luxurious edition is first on the kind attempt for systematization of important documentation, related to the development of Bulgarian coinage after Liberation in 1878.

In separate chapters, by chronological order, are presented historical facts and documents about first Bulgarian coins from Principality, Third Bulgarian Kingdom, People Republic of Bulgaria and Republic of Bulgaria after 1989.

A special chapter is dedicated to coin forgeries and to requirements for collectible coins. There are separate parts of the book concerning the pattern and trial coins, coin errors and curious as well as to the Gold coin tokens used as jewellery and to Bulgarian tokens.

The monograph includes reach illustrated bilingual catalogue, on Bulgarian and English, pictures of facsimiles of many important documents – a testimony to Bulgarian financial history.

Студии

1. Grigorova, V., **Neue Beiträge zur Erforschung der Münzprägung von Pautalia**, *Annotazioni Numismatiche, Suppl. XII, Milano 1998. P 1 -39, ISSN 1123-7066*

БГ

Тази студия е одобрена за публикация част от докторската ми дисертация, защитена във Фрибургския университет, Швейцария. Тя включва най-съществените аспекти от монетосеченето и икономическата история на Пауталия (дн. Кюстендил) през II-III в. Представени са предходните изследвания на различни аспекти от историята на града, пътната мрежа в региона, природните богатства и основните икономически отрасли, историята на монетосеченето на Пауталия, таблици със статистически данни за циркулацията на бронзови провинциални монети на територията на провинция Тракия, както и за циркулацията на пауталийски монети в други провинции на Римската империя.

Тук се публикува за първи път бронзов медальон на император Антонин Пий (138-161) от Пауталия, коментират се епиграфски надписи, статуи и вотивни плочки, посветени на здравеносните божества от градската територия. Сериозен принос на тази студия е публикуването на всички монетни находки, съдържащи монети на Пауталия до 1994 г.

ENG

This study is an authorized by Faculty of Philosophy at Fribourg University in Switzerland publication of my PhD thesis. This research includes the most important aspects of the coinage and economic history of Pautalia (nowadays Kyustendil) during II-III c. There are presented the past studies related to various aspects of the city history, the main roads and the

road's system in the region, the natural resources and the main economic branches, the history of the coinage of Pautalia, tables containing statistical information about the circulation of Roman provincial coins on the territory of Thracia, as well as about the circulation of paulian coins in other Roman provinces.

Here is published first a Bronze medallion of emperor Antoninus Pius (138-161) from Pautalia, they are commented some inscriptions, statues and votive tablets, dedicated to the health gods from Pautalia. A serious contribution to research of paulian coinage is the publication of all coin hoards, containing coins of Pautalia, discovered before 1994.

2. Grigorova-Gencheva, V., **Les drachmes d'Apollonia et Dyrrachion en Illyrie dans la circulation monétaire en Thrace (IIe-Ier s. av. J.-C.)** (with Dr. Ilya Prokopov), Actes du VIIIe Congrès International de Thracologie Sofia 2000, Sofia 2002, p.651-682, ISBN 9549071464

БГ

В тази студия авторите представят съществена част от монетите на Аполония и Дирахсион от българските музейни фондове. Без да претендират за изчерпателност, те публикуват само екземпляри, които са видели и заснели лично. Редица находки са разпръснати веднага след тяхното откриване и за тях липсват метрични данни. Публикуваните съкровища, съдържащи общо 1794 монети, са представени на картата на България и обобщени в таблица. Те очертават категорично началото на разпространението на монетите на Аполония и Дирахсион в българските земи в периода II-I в. пр.Хр.

В няколко таблици са систематизирани имената на монетните магистрати, изписани върху монетите.

ENG

The authors present an important part of the coins of Apollonia and Dyrrachion from Bulgarian Museum's collections. There are no pretences to make an exhaustive catalogue of this kind of coins, but there are published only authentic pieces, viewed and photographed personally by the authors. A lot of hoards was dispersed immediately after their discovery and we are missing any technical parameters about the coins. The hoards published in this study,

containing 1794 coins in total, are positioned on the map of modern Bulgaria and summarized in a table. The hoards place categorically the beginning of the distribution of coins of Apollonia and Dyrrachion on Bulgarian territory in the period II-I c. BC.

In several tables are systematized the names of coin magistrates of the both cities from the coin legends.

3. Григорова-Генчева, В., „III. Ролята на благородните метали и монетите в историята на финансите като основа за бъдещото им устойчиво развитие“, в съавторство с Иля Прокопов, в Устойчивост на финансовата система – дългосрочни перспективи (онтологични и емпирични основания), авторски колектив, България 1990-2020г. Икономика и финанси. Научно-приложни изследвания, събрани в отделни книги, София 2021, стр.116-139. ISBN 978-954-8590-97-6

БГ

Тази студия трасира основни аспекти на ролята на благородните метали в историята на финансите. Авторите изброяват техническите характеристики на благородните метали като гарант за тяхната роля като основа на световната финансова система. Разгледани са редица важни археологически и нумизматични сведения за парите и размяната в днешните български земи. В изследването са посочени основните тегловни системи, стандарти и монетни съюзи в миналото.

Представени са водещите международни пазари за злато, както и актуалните тенденции в сферата на благородните метали и ролята им като основа за бъдещо устойчиво развитие на финансовата система.

ENG

This study traces the main aspects of the role of precious metals in the history of finances. The authors enumerate their technical parameters as a guarantee for their role as a base of the world financial system. In the study are considered numerous important archaeological and numismatic data concerning money and exchange on Bulgarian territory. This research represents the main weight systems and standards, as well as some monetary unions existing in the past.

There are presented the main international Gold markets, the actual trends in the precious markets domain and the role of precious metals as a basis for future sustainable development of the financial system.

Статии и доклади

1. Grigorova, V., **Kolonialbronze Münzen im Expertensystem zum Erkennen und Klassifikation**, Annotazioni Numismatiche, no. 13, Milano 1994, стр. 262-264, ISSN 1121-7464

БГ

Тази публикация е първо представяне в нумизматичните среди на българската експертна система за идентификация и класификация на монети. Тя е нов, съвременен начин за анализиране на нумизматичен материал. Разработена е за микрокомпютри, съвместими с IBM-PC/XT на базата на експертната система GURU. Разработката е реализирана от изследователски екип, който включва математици от Института по математика към БАН – Департамента по изкуствен интелект, историци от Историческия факултет на СУ „Св. Климент Охридски” и РИМ Кюстендил.

ENG

This is the first presentation between numismatists of the Bulgarian expert system for coins. The expert system for identification and classification of coins and coin treasures is a new, modern way for treating numismatic material. The system is worked out for microcomputers compatible with IBM-PC/XT by means of the expert system GURU. The working out is realized by a research team of mathematicians at the Institute of Mathematics at BAS-Department for artificial intelligence, historians at the Faculty of History at the Sofia University St. Kliment Ohridski and the Museum of History in Kyustendil.

2. Grigorova, V., **Artificial Intelligence Program System for Recognition, Classification and Archiving Coins**, International Journal Information Theories & Applications, vol. 2, Sofia 1994, 67-72, ISSN 1310-0513

БГ

Тази публикация описва основните операционни фази на експертната система за идентификация и класификация на монети и монетни находки.

В първата фаза базата данни се попълва с описания на конкретни монети като се използват различни менюта и екрани. Предвидена е възможност за проверка на въведените данни.

Във втората фаза монети се идентифицират и класифицират, съгласно базата данни на системата.

В третата фаза системата изпълнява поръчки, зададени от ползвател. Може да се правят промени и допълнения в базата данни, да се търси конкретна монета, да се правят статистики или записи и др.

Експертната система е предназначена за институти и музеи, за изследователски екипи и др. В нея могат да бъдат направени неограничено количество записи. Един кратък квалификационен курс за работа с нея би позволил обучените оператори да заменят висококвалифицираните експерти-нумизмати. По този начин музейните нумизматични фондове могат да бъдат обработени в сравнително кратки срокове. Експертната система улеснява обмена на научна информация в страната и международния обмен на нумизматични данни.

ENG

This article describes the main operation phases of the expert system for identification and classification of coins and coin hoards.

In the first phasis the database is filled in with the descriptions of concrete coins by using various “menu” and screen visions. Opportunities for testing the introduced data are provided.

In the second phasis, coins are indentified and classified according to the database.

In the third phasis the system fulfils orders introduced by the user. Through them the base data could be changed; you may look up for particular coin; statistic processing could be done or record could be made etc.

The expert system is designed for institutes and museums, for research teams etc. It has possibilities for unlimited records. A short qualification course will afford the opportunity for teaching operators who will replace the high qualified expert. Thus the existing numismatic

funds could be processed in a comparatively short terms. The expert system helps exchange of information within the country as well as international exchange of numismatic data.

3. Grigorova, V., "**Médicaments et thermalisme à Pautalia, Thrace**", *Gesnerus* (Swiss Journal for the History of Medecine and Sciences) 57/2000, p. 238-249, ISSN 0016-9161

БГ

Град Пауталия (Кюстендил в България) е разположен до термалните извори в долината на Струма, на място, обитавано от желязната епоха насетне от тракийското племе на дентелетите. Храмът на Асклепий и крепостните стени на Пауталия на хълма Хисарлъка, както и римските терми в центъра на съвременния Кюстендил, са между най-значимите археологически свидетелства в района. През 1990 г., до с. Драгодан, Кюстендилска област, в тумулус бяха открити бронзови хирургически инструменти, датирани в римската епоха (II в. сл.Хр.). При разкопки на друг тумулус недалеч от гр. Кочериново, Кюстендилска област, през 1992 г. беше направено изключително откритие: намерени са различни медикаменти в малко бронзово сандъче, датирано в римската епоха (II в. сл. Хр.). Пълните резултати от анализите на тези субстанции са цялостно публикувани в тази статия, както и някои хипотези за възможната употреба на медикаментите.

ENG

The city of Pautalia (Kyustendil in Bulgaria) is located near thermal springs in the Strymon valley (Strouma), on a site occupied from the Iron Age onward by the Thracian tribe of Dentheletes. The temple of Asclepios and the walls of Pautalia, located on the hill of Hissarlaka, as well as the roman thermae in the center of modern Kyustendil are among the more important archaeological vestiges in the area. In 1990, near the village of Dragodan, district of Kyustendil, different surgical instruments in bronze were unearthed in a tumulus attributed to the roman period (IInd century A.D.). During the excavation of another tumulus in 1992, a truly exceptional discovery was made near the town of Kotcherinovo, district of Kyustendil: A variety of medicines were discovered in a small bronze case, dating from the roman period (Iind century A.D.). The complete results of the analysis of these substances and few hypotheses about their possible use are presented in this publication.

4. Grigorova-Gencheva, V., **Deux médaillons d'Antonin le Pieux du territoire de Pautalia (Thrace)**, Proceedings of the XIVth International numismatic congress Glasgow 2009, vol. I, Glasgow 2011, ISBN 978-1-907427-17-6, p. 709-714

БГ

Антонин Пий (138-161), Пауталия, Тракия, 40 mm; 64,32 g; 7'

Obv. AVT KAI T AI-ADPI ANTΩNINOC. Бюст на Антонин Пий надясно., с брада. Кръг от точки.

Rv. НГЕМ-ПОМ-ПЕΙ-ΟΒΟΠΕΙ-СΚΟV, отдолу, ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ. Херакъл в ход наляво, лъвска кожа и тояга в лява ръка, дълга факла в дясната; от двете му страни, два Ероса. Зад него, вляво, колона със статуя на Серес, горяща факла в л. ръка, сноп от класове в д. Кръг от точки.

Град Пауталия (Кюстендил в България) е разположен в долината на р. Струма, на място, обитавано от желязната епоха насетне от тракийското племе н дентелетите. Градското монетосечене започва при император Антонин Пий и завършва при Каракала. Виж Ruzicka (1933). Забележителният медальон, на когото е посветена тази статия, е вторият известен екземпляр от този тип, като първият е публикуван от М. Thompson (1977). Този екземпляр е от частна колекция и е публикуван за първи път от В. Григорова през 1998 г. Всички изображения върху медальона са изящно гравирани и във висок релеф. Портретът на Антонин Пий и цялата композиция от обратната страна са реалистични и внушителни. Този медальон е най-прекрасният и най-добре запазеният екземпляр от всички римски императорски провинциални медальони, известни досега.

ENG

Antoninus Pius (138-161), Pautalia, Thrace, 40 mm; 64,32 g; 7'

Obv. AVT KAI T AI-ADPI ANTΩNINOC. Draped bust of Antoninus Pius to r., head bare. Border of dots.

Rv. НГЕМ-ПОМ-ПЕΙ-ΟΒΟΠΕΙ-СΚΟV, in exergue, ΠΑΥΤΑΛΙΩΤΩΝ. Heracles advancing to l., lion's skin and club in l. hand, long torch in r.; to l. and r., two Erotes. In background to

l., a column surmounted by statue of Ceres, lighted torch in l. hand, ear of corn in r. Border of dots.

The city of Pautalia (Kyustendil in Bulgaria) is located in the Strymon valley (Strouma) on a site occupied from the Iron Age onwards by the Thracian tribe of the Dentheletes. Its coinage began under Antoninus Pius and ended under Caracalla. Cf. Ruzicka (1933). This remarkable medallion is the second known example of this type, published first by Thompson (1977). This example, part of a private collection, was published by Grigorova (1998). All the representations on the medallion are finely engraved in high relief. The portrait of Antoninus Pius and the whole composition are very realistic and impressive. This example seems to be the finest known example of Greek Imperial medallions.

5. Grigorova-Gencheva, V., **New Hoards with Small Denomination Coins of the Island of Thasos (6th – 5th century B.C.): Context, Interpretation and Dating**“ (with Ilya Prokopov), in Proceedings - XV. International Numismatic Congress Taormina 2015, vol. I, Roma-Messina 2017, p. 360-364, ISBN 978-88-94820-31-7

БГ

Редовните ни пътувания по различни пътища от България до о-в Тасос (около 300 км) през последните десет години ни помогнаха да преоткрием гъстата мрежа от пътища и множеството коридори за търговски и културни контакти между острова и някогашните тракийски земи. В наши дни, както в Античността и в по-късни епохи, движението на хора и стоки в двете посоки е активно и целогодишно. На базата на тези наблюдения, както и на последните монетни находки от България и на интерпретацията на някои по-стари, можем да твърдим, че о-в Тасос и територията, ограничена между долините на реките Струма и Места на север до Средна гора, формират една обособена зона, чието население има общи икономически и политически интереси. Този доклад ще направи изчерпателен преглед, интерпретация и датировка на монетни находки от днешните български земи, включващи монети от малки номинали на о-в Тасос, най-значителните от които са: Гоце Делчев I и II, Копривлен, Кръстевич, Сатовча I и II, Скрбатно I и II, Ветрен. Анализът на монетните печати ни позволява да предложим нова датировка на някои монетни типове от о-в Тасос. Ареалът на разпространение на монетите от малки номинали и прегледът на

публикациите, посветени на икономическите и политическите отношения в региона, направиха възможни някои нови хипотези за отношенията на о-в Тасос с тракийския хинтерланд.

ENG

Our regular trips on different routes from Bulgaria to the island of Thasos (ca 300 km) over the past ten years have allowed us to get a clear idea of the dense network of roads and the numerous corridors for trade and cultural contacts between the island and the one-time Thracian lands. Nowadays, like in ancient times and in later ages, the movement of people and goods in both directions has been active and year-round. Undoubtedly, based on these observations, the latest coin finds in Bulgaria, and the interpretation of some older finds, we can claim that the island of Thasos and the territory flanked by the valleys of the Struma and the Mesta Rivers all the way north to Sredna Gora Mountain have formed an area whose population has common economic and political interests. This report will provide a comprehensive overview, interpretation and dating of coin hoards from the modern Bulgarian territories, including small denomination coins of the island of Thasos, the most significant of which include: Gotze Delcev I and II, Koprivlen, Krustevitch, Satovtcha I and II, Skrebatno I and II, Vetren. The analysis of coin stamps has enabled us to propose a new dating for some coin types from the island of Thasos. The distribution territory of small coin denominations and the review of publications on the economic and political relations across the region have allowed us to corroborate some assertions and also develop new hypotheses on the island's relations with Thracian hinterland.

6. Григорова-Генчева, В., **Сделките с продукти от благородни метали в контекста на пандемията от Covid 19**“, във **„Външна търговия и пандемия“**, Сборник с доклади, представени на кръгла маса на тема **„Външна търговия и пандемия“**, организирана от Висшето училище по застраховане и финанси и Лабораторията за научно-приложни изследвания към него VUZF Lab на 02.12.2020 г., София 2021, стр. 103-110, ISBN 978-619-7622-09-6

БГ

Докладът разглежда основните аспекти на сделките с кюлчета и монети от злато и сребро в условията на коронавирус пандемия от март до октомври 2020 г. Авторката прави преглед на някои от основните производители и търговци, предприетите от тях противоепидемични мерки, режима на производство и доставките на инвестиционни продукти. Представени са и световните тенденции в търговията с инвестиционно злато на базата на статистически данни на Лондонската метална борса (LBMA). Изброени са трудностите пред българските търговци в сферата на благородните метали по време на карантинния период, както и някои специфики на вътрешния пазар. Коментира се прекъсването на традиционното ценообразуване и затрудненията в следиторската дейност като следствие от спирането на работа на редица рафинерии и Монетни дворове в резултат на пандемията COVID 19. Особено място е отделено на мерките и механизмите за преодоляване на затрудненията в снабдяването и излизането от рамките на изолацията в международен мащаб, на смяната на традиционните големи доставчици с навлизането на нови търговци на вторичния пазар. Материалът завършва с прогноза за развитието на международната търговия в областта на благородните метали в рамките на следващите месеци.

ENG

The report examines the main aspects of bullion and gold and silver coin transactions in the context of the coronavirus pandemic from March to September 2020. The report reviews some of the major producers and traders, the containment measures implemented by them, the production regime, and the supply of investment products. Global trends in investment gold trade are also presented on the basis of London Bullion Market Association (LBMA) statistics. The difficulties faced by Bulgarian traders in the field of precious metals during the quarantine period, as well as certain specificities of the internal market are listed. The discontinuation of traditional pricing, and freight forwarding difficulties as a consequence of the closure of a number of refineries and Mints as a result of the COVID 19 pandemic are discussed. Particular emphasis is placed on measures and mechanisms to overcome supply bottlenecks and exit from international isolation, on changing traditional large suppliers with the entry of new traders into the secondary market. The paper ends with a forecast of the development of international trade in precious metals within the coming months.

7. Grigorova-Gencheva, V., **An inedited imperial statue from Bulgaria, Volume of essays in honour of Ioannis Touratsoglou, Athens 2009.** p. 405-413. ISBN 978-960-98451-4-4

БГ

Тази статия, посветена на известния гръцки нумизмат Янис Турацоглу†, е първа публикация на една изключителна статуя, притежавана от мажоритарните собственици на Първа инвестиционна банка, София, България. Още от пръв поглед е ясно, че статуята изобразява римски император, най-вероятно от III в. сл.Хр. Тя е изработена от монолитен къс бял мрамор и е висока около 90 см. За съжаление, местонамирането и е неизвестно. Тялото е изработено прецизно, без да се акцентира върху мъжествеността и силата на мускулите. Това е и едно от основанията ми да я свържа с император Елагабал. Портретът е напълно съответстващ на неговата сложна личност, белязана от дуализъм във всички негови аспекти. Приликата между младия мъж от статуята и някои монетни изображения на император Елагабал е абсолютно поразителна. Докато по-ранните портрети често са обект на научни диспути заради приликата с император Каракала, то изображенията върху монетите на Филипопол, Тракия, несъмнено са на Елагабал.

ENG

This article dedicated to the famous Greek numismatist, the late Ioannis Touratsoglou, is the first publication of an exceptional statue owned by the major shareholders of First Investment Bank, Sofia, Bulgaria. The very first glance at the statue makes it evident that it is of a Roman Emperor, most probably from the third century AD. It is made out of a monolith piece of white marble. Its height is ca 90 cm. Unfortunately, the place of its discovery is unknown. The body is shaped with precision, which, however, does not accentuate virility, bellicosity and muscularity. This is among my best reasons to attribute the statue to Emperor Ellagabalus. The portrait is fully compliant with his complex personality, marked by dualism in all its aspects. The semblance between the young man of the statue and some coin effigies of Emperor Elagabalus is remarkable indeed. While the earlier ones of those portraits are often subjects of scholarly disputes due to their similarity to Emperor Caracalla, the images on the coins of Philippopolis in Thrace can be doubtlessly attributed to Ellagabalus.

8. Grigorova-Gencheva, V., **New hoards with small denomination coins of the Island of Thasos (6th – 5th century BC): Context, interpretation and dating** (with Ilya Prokopov), in *Ex nummis lux Studies in ancient numismatics in honour of Dimitar Draganov*, Sofia 2017., p. 29-47. ISBN 978-954-9460-07-0

БГ

Картината на монетната циркулация в Югозападна Тракия (в границите на Република България) свидетелства за активни търговски връзки между Севера и Юга. В периода VI-V в. пр.Хр. и до времето на Македонската доминация, монетните находки ни позволяват да открием активна монетна циркулация в региона: на север до южна Средна гора, в проходите на централния Балкан и в Софийско, на юг – в долината на р. Места и в югозападните Родопи до най-южните тракийски земи. Монетите, намерени в долината на Средна Струма свидетелстват, че одрисите секат не само имитации, но и оригинални монети на о-в Тасос. Много са находките, намерени именно в долината на Средна и Горна Струма. Пътят на парите от юг на север, най-вероятно, следва долината на р. Места и през проходите Попови ливади и Предела достига Средна и Горна Струма. Неоспорим е фактът, че в района на Родопите съществува развита мрежа от главни и второстепенни пътища на север и на запад от планината Пангей, използвани за активна търговска размяна.

Публикацията включва пълен списък на монетните находки от монети с малки номинали, географски карти, на които са нанесени, както и изчерпателен каталог на изследваните монети.

ENG

The picture of coin circulation in Southwest Thrace (within the Republic of Bulgaria's territorial boundaries) is clearly indicative of active trade along the North-South main axis. In the 6th–5th century BC and until the time of Macedonian dominance coins helped detect active coin circulation in the areas: to the north – up to the south Sredna Gora sides, the passages in the Central Balkan Mountains and Sofia district; to the south – first in the valley of the Mesta River, then in the Southwest Rhodope Mountains and the passage to the Thracian lowlands. The coin spread in the valley of the Middle Struma River also claims that the Odryses minted not only imitations, but also the original coins of Thasos. A larger number

of hoards were found along the Middle and Upper Struma River. The road of money from the south to the north most probably followed the valley of the Mesta River through the passages of Popovi Livadi and Predela and ran to the valley of the Middle and Upper Struma. Yet, it is an undoubted fact that there was a developed network of main and secondary roads around the Rhodope Mountains, to the north and to the west of the Pangaion Mountains, used for active trade exchange.

This publication includes a complete list of coin hoards with small denomination coins from the region, also positioned on maps, and an exhaustive catalogue of the coins.

9. Григорова-Генчева, В., **Разпръснато съкровище от статери от типа Силен и нимфа** (в съавторство с Иля Прокопов), в KRATISTOS Сборник в чест на професор Петър Делев, София 2017, с. 441-445, ISBN 978-954-0743097

БГ

В периода след 2000 г. в района на гр. Трявна, Великотърновска област, е открита монетна находка съставена от сребърни статери от типа Силен и Нимфа/вдлъбнат квадрат. Няма информация за бройката и цялостния състав на находката. Бяха ни предоставени качествени снимки и метрични данни на 11 монети.

Най-близкият аналог в териториален план за монетно съкровище, съдържащо същите типове статери, е от с. Кръстевич, Хисарска община. Наблюденията ни до момента на монетните типове, които циркулират заедно със статерите от типа „Силен/Нимфа“ в Тракия показват две основни констатации: едрите номинали са малобройни, а средните и дребните от типа на драхма и хемидрахма са добре застъпени, особено през 5 в. пр. Хр.

ENG

In the period after 2000, in the region of the city of Tryavna, district Veliko Tarnovo, was discovered a coin hoard of silver staters “Silenus and Numph/Quadratum Incusum”. There is no information about the total number of pieces, included in this hoard and their typological classification. We dispose with pictures and technical parameters of only 11 coins.

The closest analog of his hoard is the one from the village Krastevitch, Municipality of Hissarya. Our observations till the moment on the coin types in circulation in Thracia together

with the mentioned type of silver coins allow us to make two principal conclusions: there are few coins of big denominations, but the coins of middle and small denominations like drachms and hemidrachms are well represented, especially during V century BC.

10. Grigorova-Gencheva, V., **The evidence for the health cult in Pautalia in the ancient sources. In: Proceedings of the Conference: Thrace – Local Coinage and Regional Identity. Numismatic Research in the Digital Age** (with Lily Grozdanova), Berlin, April 15th to 17th, 2015.p. 477-489, ISBN 978-3-96110-377-5

БГ

Култовете към здравеносните божества са традиционно важни в провинция Тракия. Пауталия представлява особено интригуващ изследователите случай. Градът има минерални извори, които са изключително популярни още от Античността, поради лечебните си качества. Култът е засвидетелстван в различни видове исторически извори. Съществуват археологически материали, които директно свидетелстват за медицинска дейност, като например медицински инструменти и кутийка с медикаменти. Провинциалните монети, сечени от Пауталия от времето на император Антонин Пий (138-161) до Каракала (198-217), имат внушително разнообразие на типовете, свързани с култовете към здравеносните божества. Множество реверси изобразяват Асклепий, Хигия, Телесфор, нимфите и змия. Има и типове, на които Асклепий и Хигия са изобразени пред храм, което свидетелства за съществуването на такава сграда в града. Значението на здравния култ в Пауталия е доказано допълнително от надпис в централния Асклепион в Епидавър, посветен на здравните божества от града (IG IV, 477). Независимо от откритите материали и съществуващите хипотези, точното разположение на Асклепиона в Пауталия остава неизвестно. Систематизирането на нумизматичния материал, както и анализирането му, заедно с други източници на информация, би позволило да открием нови аспекти в религиозната активност и значението на града в римско време.

ENG

The health cult was traditionally important in the province of Thrace. Pautalia represents an intriguing research case in this sense. The city has mineral springs that have been popular

because of their healing capacity ever since antiquity. The cult is evidenced by different types of sources. There are archaeological artefacts directly indicating medicinal activity, such as a box with medical instruments and a tube with medicines. The provincial coinage minted in the city from the time of Antoninus Pius (AD 138–161) until Caracalla (AD 198–217) contains an impressive diversity of types depicting the health cult theme. There are abundant reverses with Asclepius, Hygeia, Telesphorus, the Nymphs, and the snake (including the Glykon and the specific type of Asclepius on a flying snake). Attested are reverse types representing Asclepius and Hygeia in front of a temple, thus indicating the existence of such cult building functioning in the city. The importance of the health cult in Pautalia is further stressed by the inscription from the central Asclepeion of Epidauros dedicated to the health gods of the city in question (IG IV, 477). Despite the evidence and several localization theories, the exact location of the Asclepeion of Pautalia remains uncertain. This is just one of the issues concerning the health cult there. The systematization and the simultaneous interpretation of the different types of sources have the potential to reveal aspects of the religious activity and importance of the city that are yet to be researched and clarified.

11. Grigorova, V., **Circulation de monnaies provinciales en bronze dans la Dobrudja du Sud pendant IIe et IIIe s. ap. J.-C.** (en bulgare), Dobrudja 12/1995: Numismatic and sphragistic contributions to ancient and medieval history of Dobroudja. International symposium Dobritch, 4-8 October, 1993, p. 81-101, ISSN 0205-2210

БГ

В прегледа на монетите и монетните находки от Южна Добруджа са използвани нумизматичните фондове на музеите в Балчик, Варна, Добрич, Каварна и Силистра. Общият брой на монетите, включени в изследването са 504. По-голямата част от тях са намерени близо до останки от селища и при разкопки на античните градове Дионисополис и Дуросторум. В монетната циркулация на територията на Южна Добруджа с най-много екземпляри участва Маркианополис – 218, след него се нареждат Одесос – 69 екз., Томи – 40, Дионисополис – 36, Месамбрия – 29, Калатис – 26 и др. Монетната циркулация в Южна Добруджа свидетелства за някои по-важни събития в политическия живот на провинция Долна Мизия през II-III в. сл.Хр. Икономическият и културен разцвет по времето на Северите е засвидетелстван и чрез

присъствието на 117 монети на владетели от династията в паричното обращение в Южна Добруджа. Подобен връх е и управлението на император Гордиан III, от което има намерени 149 монети.

ENG

In the study of coins and coin hoards from South Dobrudja are implemented the numismatic collections from the Museums in Baltchik, Varna, Dobritch, Kavarna and Silistra. The total number of the coins is 504. The most part of them was discovered near the vestiges of ancient settlements and by archaeological excavations of ancient cities of Dionysopolis and Durostorum. The biggest part in the coin circulation in South Dobrudja take Marcianopolis with 218 pieces, after it we can enumerate Odessos with 69 ex., Tomis – 40, Dionysopolis – 36, Messambria – 29, Callatis – 26 etc. The coin circulation in South Dobrudja is a perfect source for some important events in political life of Moesia Inferior during II-III centuries AD. The economic and cultural flourishing in Severan dynasty times is attested by the participation of 117 coins of rulers from the dynasty in the coin circulation in South Dobrudja. Similar peak is well attested by 149 coins from emperor's Gordian III governance.

12. Григорова-Генчева, В., **Нова интерпретация на находки с монети от малък номинал на остров Тасос (VI-V в. пр.Хр.)**, *Пари и култура*, 2022, forthcoming ISSN 2683-0965

БГ

Тази публикация споделя за първи път на български език резултатите от многогодишни изследвания на редица монетни находки от Югозападна България, съдържащи монети от малък номинал на о-в Тасос. Тя е базирана и на най-новите проучвания, представени в докторската дисертация на Нина Хаджиева, РИМ Благоевград. Категорично се подкрепя тезата за съществуването на обособена територия в тракийските земи между долините на реките Струма и Места на север до Средна гора, чието население има общи икономически и политически интереси и, най-вероятно, общо монетосечене, с о-в Тасос.

ENG

This study is the first publication on Bulgarian language of the results of long-standing research of numerous coin hoards from South-Western Bulgaria, containing small denomination coins from Island of Thasos. The report is based also on the most recent research on this topic, presented in the PhD thesis of Nina Hadzieva, RIM Blagoevgrad. Undoubtedly they support the hypothesis about the existence of a special zone in Thracia between the valleys of Struma and Mesta Rivers, north to Sredna gora Mountain with common economic and political interests and, most probably, with a common coinage with Thasos Island.

13. Григорова-Генчева, В., **Създаване и развитие на пазара на инвестиционно злато и сребро в България 2001-2019**, *Пари и култура*, 2022, forthcoming ISSN 2683-0965

БГ

В статията е направен преглед на формирането на съвременния пазар за продукти от инвестиционно злато и сребро в България. Представени са правната рамка за развитие на бизнеса в тази специфична сфера заедно с извършените допълнения и промени в съществуващата регулация, както и основните участници в пазара – банки и други компании. Авторът изброява детайлно и основните функции на един банков департамент, отговорен за сделките с благородни метали. Специално внимание е отделено на кюлчетата и монетите от инвестиционно злато като банков продукт и специфичен инвестиционен инструмент с акцент върху най-популярните между създадените по идеен проект и поръчка на Fibank кюлчета, монети и медали. Разгледани са и необходимите за бизнеса съпътстващи дейности и услуги.

ENG

This article is a kind of review, dedicated to the formation of modern market for precious metals products in Bulgaria. There are presented the legal framework for development of the business in this specific domain with all the changes and additions in exiting regulation as well as the principal market players – banks and other companies. The author enumerates in detail the main functions of a bank department, responsible for the deals with precious metals. With special attention are treated bullion bars and coins as bank product and specific

investment instrument with accent on the most popular bars, coins and medals, created on idea and by order of Fibank. There are considered also the additional activities and services, necessary for the business.

14. Grigorova, V., **Economic relations of Pautalia and its Territory in the IInd-IIIth Century (after numismatic data)**, Actes du XIe Congrès International de Numismatique, Bruxelles, 8-13 septembre 1991, Louvain-la-Neuve 1993. OCLC Number 4400 44 850

БГ

Пауталия и нейната територия формират една особено оптимална зона за развитие на търговията. Тази зона е гранична между провинциите Тракия и Македония и разполага със значителни количества ключови суровини като селскостопански продукти и природни богатства. Територията на Пауталия, по-специално долината на р. Струма, е също контактна зона между земите отвъд р. Дунав и Средиземноморския пазар. Тя е и кръстопът на важни пътища, което също фаворизира развитието на търговията. Анализът и интерпретацията на нумизматичния материал в комбинация с проучването на основните пътни артерии през Балкана и използването на епиграфски и археологически материали и сведения за развитието на търговията, очертават една сравнително достоверна картина на икономиката в региона на Пауталия през II-III в. сл.Хр.

ENG

Pautalia and its territory form a particularly optimum zone for the development of trade. They are border between the provinces of Thrace and Macedonia and have at their disposal considerable amount of key-raw material like agricultural products and natural resources. Pautalia's territory, and especially the Strouma's valley, is also a contact zone between the lands across the Danube and the Mediterranean market. Also here a number of important crossroads favour the development of trade. The analysis and the interpretation of the numismatic material in combination with a survey of the main roads through the Balkan and with use of epigraphic and archaeological evidence of the development of commerce and trade produce a comparatively reliable image of the economy in the region of Pautalia in II-III centuries AD.